

Posudek vedoucího práce

Václav Sixta, *Formy reprezentací československých historiků 1. poloviny 20. století. Václav Chaloupecký (1882 – 1951), Fridolín Macháček (1884 – 1954), Josef Pešek (1878 – 1958)*. Diplomová práce (DP), UK FF, Ústav hospodářských a sociálních dějin 2014, 91 s.

Pan Sixta se problematikou reprezentace československých historiků zabýval v mém semináři již ve své bakalářské práci *Kolektivní biografie československé historiografie k roku 1934* z r. 2012, založené na počítačovém zpracování (Microsoft Office Excel 2007) životopisných medailonků historiků v publikaci Antonína Dolenského, *Kulturní adresář ČSR: biografický slovník žijících kulturních pracovníků a pracovníků* (1934). Vycházel tehdy z pojmu symbolické reprezentace, tj. z kombinace explicitních (viz např. univerzitní profesor českých dějin) i implicitních (viz např. generace) znaků, jimiž je v této reprezentativní publikaci konstruován pojem historika na základě dotazníku, který podobně jako další zahrnuté osoby vesměs sám vyplnil. Nyní však autor od kvantitativního kritéria analýzy ustoupil. Použil přístup, jenž sám označil jako antropologizující. Po mém soudu by byla zřejmě přesnější formulace, že mu jde o textovou analýzu reprezentativního díla u vybraných historiků, kteří patřili do stejné generace, a prošli stejným historickým školením.

Na řešení tohoto úkolu je velmi dobře vybaven solidní znalostí příslušných pramenů, a zejména pak hlubším ponorem do metodologicky inspirativní literatury. Hlavní autoritou je mu Barthesovo metodologické uchopení historikova textu (s. 25 ann.) prostřednictvím pojmů *shifter*, jímž vstupuje do minulosti buď v pozici „naslouchání“ pramenům, nebo v pozici autority, jež minulost interpretuje (viz „odkaz sám k sobě“). Dále jde o pojem aktant (viz aktér děje) a děj (tj. aktivity aktanta v minulosti) a lexikum (tj. soubor aktantů a dějů, s nimiž historik v textu pracuje). Od těchto metodologických pasáží kolega Sixta přechází k vlastnímu výběru reprezentativního díla, které je možno považovat pro vybrané protagonisty za

zvláště charakteristické. Hlavní kritérium vzájemné komparace takto vybraných textů nalézám v důrazu na jejich syntetizující povahu. To je pro tento přístup plně zdůvodnitelné, nicméně se tu však otevírá možnost diskuse nad legitimitou tohoto redukcionismu, resp. problémem, zda historik může reprezentovat jen jedno dílo, či jejich tematický okruh.

Ve vazbě na Dolenského kulturní adresář, jakožto původní východisko pro autorovy interpretace reprezentace historiků, je zřejmé, že tu Sixtova nynějšímu pojetí nejvíce odpovídá životopisný medailon Fridolína Macháčka s důrazem na dějiny Plzně a Plzeňska. Složitější je tomu v případě Václava Chaloupeckého, u něhož nabývá tematické zaměření na dějiny Slovenska na dominanci až s postupem času; po jeho příchodu do Prahy se však od něj odvrací. Ještě problematičtější je tomu tak u Josefa Peška, který je jako gymnaziální profesor reprezentován monografií *Nechanice nad Bystricí: minulostí do přítomnosti* (1916), která však není v Dolenského adresáři uvedena, ačkoliv měla přes 350 stran. Pešek ji tedy sám nepovažoval ve svých životopisných podkladech za dostatečně reprezentativní na rozdíl od svých učebnic dějepisu, dějin školství a své činnosti v komunální samosprávě. (Srv. A. Dolenský, Kulturní adresář, s. 333).

Ostatně diskutovat by bylo možno k autorovým shrnujícím kategoriím charakterizujícím Peška jako „kritického historika“, pokud se neberou v úvahu texty jeho učebnic a Chaloupeckého jako „historika – vědce“; pokud svým pojetím slovenských dějin legitimizoval čechoslovakismus, o čemž nelze pochybovat, byl tedy více vědec nebo angažovaný historik? Vezměme přitom v úvahu, že Peškova *Učebnice dějepisu pro nižší školy střední* (1932 – 1933) vyšla nejen česky, nýbrž i anglicky, francouzsky, polsky a maďarsky. Znamená Macháčkovo označení jako „angažovaného historika“ to, že byl méně kritický a méně vědecký, než jeho kolegové (s. 64 ann.)?

V této souvislosti zdůrazňuji, že pokud by se pan Sixta metodologicky promyšleně a s tak velkým vnitřním nasazením prorůstajícím místy

v entuziasmus nepustil do svého tématu s vnitřní opravdovostí, nemohli bychom si takové otázky vůbec klást. Vrchol jeho DP představují kapitoly Repräsentace historiků (s. 64 ann.) a Repräsentace historika jako pojmový nástroj (s. 71 ann.). Pod vlivem Rolanda Barthesa, Umberta Eca a zejména pak konceptu Actor – Network Theory Bruno Latoura tu originálním způsobem pracuje s pojmem historikova textu jakožto symbolické interakce, do níž vstupují: autor – aktuální metodologický kontext – čtenář – pozice (autora) v hierarchii oboru – jeho školení – region, v němž působí (s. 77). Z různých kombinací těchto interakcí pak vyplývají trajektorie charakterizující přesněji než dříve typ textu, kterým se historik reprezentuje, míní pan Sixta. Díky jeho inovativnímu přístupu (viz metafora sítě) se tak ovšem otevírá další otázka, zda při analýze historikovy repräsentace vystačíme jen s „čistou“ textualitou, neboť by do ní mohla vstoupit stejně legitimně jako bod interpretace společenská situovanost historika, v níž hraje svoji hru po sebeuplatnění, a habitus a kulturní kapitál, jakožto důležité předpoklady pro jeho sebeuplatnění v situovanosti.

*Celkově konstatuji, že Václav Sixta napsal DP, jejíž přínos nespočívá v jejím rozsahu, nýbrž v kvalifikovaném zaujetí pro náročné metodologické problémy, čímž zjevně převyšuje běžnou úroveň tohoto typu kvalifikačního textu. Velmi rád ji proto doporučuji k úspěšné obhajobě a navrhuji ji klasifikovat jako **výbornou**.*

V Praze 16. 5. 2014

Prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc.